

СЕКЦІЯ 1
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Запобігання вчиненню неповнолітніми злочинів проти життя та здоров'я особи у
Причорноморському регіоні України з використанням мережі Інтернет

Бібік І.С.

аспірант заочної форми навчання
докторантури та аспірантури ОДУВС

Науковий керівник: Бабенко А.М.

доктор юридичних наук, доцент
завідувач кафедри теорії та історії держави і права ОДУВС

Проблема злочинності неповнолітніх завжди актуальна для суспільства, адже від того, як вона вирішується, залежить не лише стан і тенденції злочинності у майбутньому, а й моральний клімат у суспільстві в цілому. Тому особливе занепокоєння викликає зростаюча злочинність неповнолітніх, стійка тенденція до «омолодження» злочинності. Якщо раніше підліткова злочинність була вуличною, то тепер неповнолітні скоюють злочини в чужих приміщеннях, у транспорті, за місцем навчання.

Інтернет сьогодні є значним досягненням науково-технічного прогресу суспільства. Мережа Інтернет виступає найбільш об'ємною інформаційною складовою розвитку суспільства. Сучасний розвиток технологій вплинув на те, що велика частина підлітків на сьогодні надає перевагу вже не вулиці, а саме комп'ютерним іграм та Інтернету. Тотальне поширення соціальних мереж серед молоді за недостатньо сформованої психіки та свідомості, коли не повною мірою розуміється різниця між добром та злом, часто є причиною виникнення різних неприємних та складних ситуацій.

Сучасні підлітки живуть в інформаційну суспільстві, де будь-який медійний продукт – це, в певному сенсі, реклама способу життя та тих чи інших цінностей, які впливають на результати їх вибору. Підліткова психіка нерідко виявляється невідповідною до інформаційного вибуху і без адекватного захисту постає достатньо вразливою. Таким чином, гостро постає питання стосовно інформаційної безпеки підлітків. Уміння добирати, аналізувати, оцінювати й використовувати інформацію є сьогодні актуальним для підлітків. Адже їм бракує життєвого досвіду, моральної позиції та принциповості. Підлітки схильні до некритичного наслідування, ототожнюють себе із побаченим, копіюють учинки й дії своїх кумирів. Саме тому, в сучасних умовах потрібні механізми фільтрації, а також інструменти захисту від небажаних інформаційних потоків [1, с. 365].

Метою нашого дослідження є комплексний розгляд питань навчання та виховання, пов'язаних із застосування інформаційно-комп'ютерних технологій неповнолітніми та визначення системи заходів по запобігання вчиненню неповнолітніми злочинів проти життя та здоров'я особи у Причорноморському регіоні України з використанням мережі Інтернет.

Варто зауважити, що проблему впливу Інтернету на протиправну поведінку неповнолітньої особи відображені у працях таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як: А.М. Бабенко, Р. Берон, І.О. Бугера, В.А. Герасименко, В.В. Голіна, І.М. Даньшин, П.Д. Зегжда, А.І. Долгова, О.Ю. Дроздов, В.В. Куницький, А.О. Малюк, Д. Майерс, Д. Річардсон, І.К. Туркевич, В. І. Шакур та ін.

Аналіз статистичної інформації свідчить, що за останні шість місяців 2017 року неповнолітніми була вчинена наступна кількість злочинів проти життя та здоров'я особи у Причорноморському регіоні України: Одеська область – 64; Миколаївська область – 115; Херсонська область – 49 [2].

Як загальновідомо, сучасний Інтернет-простір містить велику кількість позитивної та корисної, швидко доступної інформації, що, безумовно, відіграє важливу роль у житті суспільства. Поряд з цим, мережі Інтернет характеризуються перенасиченістю і різного роду негативною інформацією – порнографією, пропагандою наркотиків, інструкціями з виготовлення зброї, вибухівки, та психотропних речовин. В Інтернеті також можна легко знайти інформацію про послідовність вчинення протиправних дій, поради стосовно скоєння різних злочинів та уникнення відповідальності. Мережі Інтернет переповнені іграми, що пропагують насильство та масові вбивства і т.д. Нерідко через мережі Інтернет вчиняються й самі злочини – торгівля людьми, шахрайства, замовлення на вбивство, продаж зброї та наркотиків. Враховуючи велику латентність Інтернет-злочинності, в цілому така ситуація негативно впливає на криміногенну ситуацію у країні [3, с. 65].

Останніми роками кримінологи не безпідставно відмічають величезний вплив на суспільне життя Інтернет-технологій. Інформаційне поле, особливо телебачення та Інтернет, стали невід'ємною частиною культури сучасного суспільства. Саме вони здійснюють своєрідний інформаційний фон, на основі якого людина, особливо молодь, формує певний світогляд щодо способу і стилю життя, моделей поведінки [4, с. 284].

Відомо, що естетичні смаки та моральні якості молоді на сучасному етапі формуються переважно під впливом стихійних факторів суспільного оточення. Адже інформація, яка містить елементи насильства, жорстокості, агресії, формує відповідні моральні якості, естетичні смаки, що моделюють поведінку підростаючого покоління.

Встановлено, що існує наслідково-причинний зв'язок між «розважальним медіа-насильством» і проявами агресії серед молоді. Дослідники стверджують, що негативна інформація впливає на ціннісні орієнтації особистості і молоді люди, у яких ще недостатньо сформована психіка, вважають, що насильство – прийнятний шлях вирішення соціальних конфліктів. Ці висновки підтверджує і той факт, що досить часто неповнолітні правопорушники серед причин, які штовхнули їх на скоєння злочину, називають перегляд відповідних відеоматеріалів [5].

Крім телебачення, комп'ютерних ігор на поведінку молодої людини також негативно впливає використання інтернет-технологій.

Сучасний світ неможливо уявити без досягнень інформаційних технологій. Безперечно Інтернет - технології також мають певні переваги і зокрема щодо можливості доступу до значних масивів інформації, швидкості її опрацювання та ін. Разом з тим, виникає проблема щодо уникнення негативного впливу Інтернету, йдеться передусім про інформації з елементами насильства, жорстокості та порнографії, на неповнолітніх.

Необхідно зазначити, що останнім часом в Інтернеті все частіше з'являються відеоролики з проявами жорстокості з боку підлітків. При цьому самі неповнолітні є їх авторами. Тобто, все частіше вільний доступ до Інтернету використовується неповнолітніми, як можливість похизуватися своєю фізичною силою та жорстокістю. При цьому наявність значного масиву негативної Інтернет-інформації спонукає їх до копіювання «героїчних» вчинків таких персонажів.

Малолітня розбещеність, наркотична залежність, нераціональне використання коштів, ігри в смерть («Синій кит», «Тихий дім», «Море китів», «Розбуди мене о 4:20») мають теж свою причину. Недостатній інтерес батьків до своїх дітей, обставини, які складаються у сім'ях, де тільки один з батьків виховує дитину або де у одного з батьків є алкогольна чи наркотична залежність, породжують прогалину у зв'язках і відносинах батьків з дітьми. Батьки повинні цікавитись інтересами дітей та перевіряти їх активність у соціальних мережах або обмежувати час, проведений у них, адже деякі матеріали із соцмереж впливають ще й на розлади психіки і поведінки, розвивають надмірну агресію й невмотивовану жорстокість щодо жертв насильницьких злочинів.

Тексти, відео та фото, на які підліток може натрапити у всесвітній мережі, є більш руйнівними, ніж найбрутальніший ТВ-контент. У мережі немає заборон і табу. Немає обмежень. І якщо дорослий може обмежувати себе сам, то дитина навряд чи. В більшості цивілізованих країн уже давно працює кібер-поліція, яка має дуже широкі повноваження [6].

На думку О.А. Присяжнюк всесвітня комп'ютерна мережа Інтернет на початку ХХІ сторіччя поступово перетворилася з суто технологічного явища в суспільно-політичне, таке що визначає розвиток сучасних схем державного управління. Вперше за всю історію розвитку людства, межі державного втручання у суспільні відносини обумовлені об'єктивними технічними законами та закономірностями розвитку комп'ютерних комунікацій та інформаційних технологій. Також пропонується створити відповідну державну установу, правовий статус якої дозволяв би фіксувати та підтверджувати відповідним правозастосовним органам фактів інформаційної діяльності у мережі Інтернет [7, с. 15].

В.Н. Ковальчук визначає, що для того щоб захистити підлітків від психологічного, морального та фізичного насильства в Інтернеті, а також загроз і викликів, які несе сьогодні інформаційний простір, необхідна взаємодія сім'ї та загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема щодо питання формування у підлітків компетенцій безпечної роботи з інформацією в Інтернеті [8, с. 45].

Відомий спеціаліст з питань безпеки дітей в Інтернеті Паррі Афтаб справедливо підкреслює, що найкращий фільтр, який може дійсно забезпечити безпеку дитини в мережі й розв'язати багато інших проблем, – у голові в самій дитини, а дорослим потрібно тільки «налаштувати» цей фільтр. Отже основна роль у забезпеченні власної безпеки належить особистості, тому провідну роль у недопущенні доступу підлітків до матеріалів, несумісних із завданнями навчання, особливо за переважної відсутності контент-фільтруючих програм у школі і вдома, є навчання і виховання з метою формування інформаційно-безпечної особистості [8, с. 48].

Суттєву роль у забезпеченні інформаційної безпеки неповнолітніх має відігравати система освіти. Вона зобов'язана забезпечувати умови безпечної соціалізації особистості у комп'ютерно-орієнтованому навчальному середовищі та формувати культуру й компетентність в галузі інформаційної безпеки.

Необхідним є вдосконалення правового регулювання доступу молоді до інформації негативного характеру, яку вони можуть отримати через Інтернет. Зокрема, доцільним є прийняття окремого законодавчого акту, правові норми якого, докладно б регламентували ці питання. Необхідно також проведення відповідної виховної роботи на рівні сім'ї та школи щодо правил користування інформаційними Інтернет-ресурсами для неповнолітніх.

Варто погодитись з позицією Ю.І. Богатирьової, яка визначає, що одним зі шляхів забезпечення інформаційної безпеки підлітків є організація безпечного особистісного інформаційного простору як у школі, так і в сім'ї. Організувати безпечний інформаційний простір можливо шляхом реалізації засобів та заходів щодо інформаційної безпеки підлітків, серед яких: правові, технічні та програмні, виховні й організаційні, моральні й етичні.

Правові засоби – це спеціальні закони й інші нормативні акти, правила, процедури та заходи щодо забезпечення особистісного інформаційного середовища підлітків на законодавчій і правовій основі для реалізації єдиної державної політики у сфері захисту дітей від інформаційних матеріалів, що завдають шкоди їх здоров'ю та психіці.

Технічні і програмні заходи передбачають використання різного роду апаратного і програмного забезпечення для перешкоджання нанесення матеріальної та моральної шкоди підлітку (програми Батьківського контролю, мережних фільтрів, технічних засобів захисту даних).

Виховні заходи – формування у підростаючого покоління культури безпеки, відповідальності за здійснені дії в інформаційному просторі, виховання й укріплення духовно-моральних цінностей, патріотизму, готовність батьків і педагогів до прийняття позиції дитини та поваги до її самостійності.

Організаційні заходи – це регламентація інформаційної діяльності підлітків, контроль за використанням мережевих сервісів і спільнот, що виключає або послаблює нанесення шкоди особистому інформаційному середовищу дитини.

Моральні та етичні заходи включають в себе дотримання підлітками під час здійснення інформаційної діяльності норм і правил поведінки в суспільстві, а також мережевої культури й етики, що утворюються з розповсюдженням інформаційних технологій у сучасному інформаційному суспільстві [9, с. 16].

Типова модель системи запобігання злочинності неповнолітніх повинна враховувати конкретні регіональні особливості та містити в собі такі складові, як: а) оцінка криміногенної ситуації регіону на основі співставлення її з соціально-економічними показниками конкретного регіону (Східного, Західного, Центрального, Південного); б) порівняння з загальноукраїнськими показниками та тенденціями злочинності; в) аналіз ефективності профілактики злочинності в регіоні; г) виявлення та усунення криміногенних факторів, які обумовлюють злочинність неповнолітніх у конкретному регіоні; д) урахування позитивного досвіду протидії злочинності неповнолітніх в інших регіонах та країнах світу; е) розробка регіональних програм запобігання злочинності неповнолітніх і протидії бездоглядності серед неповнолітніх; ж) узгодження регіональних програм запобігання злочинності неповнолітніх і протидії бездоглядності з комплексними програмами соціально-економічного розвитку регіону.

Під час створення систем протидії злочинності слід враховувати, що набагато ефективніше аналізувати, моделювати й прогнозувати стан злочинності серед неповнолітніх, а отже, програмувати та планувати запобігання їй саме з урахуванням специфіки кожного регіону.

Важливе значення в регіональній системі запобігання злочинності неповнолітніх нами відводиться питанню обмеження доступу дітей до мережі Інтернет. Це повинен бути не контроль і обмеження діяльності клубів та кафе, а недопущення неповнолітніх до ігор та сайтів, що пропагують культ насильства і жорстокості, сексуальні розваги. У зв'язку з цим, на нашу думку, є необхідною розробка та встановлення спеціальних «фільтруючих» програм, які б перешкоджали доступ до сайтів, які містять сцени насилля, еротики, популяризації наркотиків, проституції тощо [10, с. 319].

Отже, за результатами нашого дослідження, можна зробити такі висновки. По-перше, використання можливостей мережі Інтернет для правового виховання неповнолітніх є актуальною проблемою в сучасних умовах проведення профілактики їх протиправної поведінки шляхом ознайомлення з відповідною правовою інформацією.

По-друге, для запобігання вчиненню неповнолітніми злочинів проти життя та здоров'я особи у Причорноморському регіоні України з використанням мережі Інтернет потрібно: посилити виховну роботу з дітьми з метою формування раціональних потреб самостійного критичного мислення;

проводити роз'яснювальну роботу серед батьків про чинники та наслідки використання мережі Інтернет неповнолітніми; з боку батьків поширити контроль за підлітками під час використання комп'ютера, обмежити тривалість комп'ютерних ігор, час перебування неповнолітніх в місцях грального бізнесу; зробити гральні автомати, казино, тоталізатори та Інтернеткафе менш доступними для неповнолітніх, змінити їх місцезнаходження; ввести певні вікові обмеження для комп'ютерних гравців, розробити типологію ігор та вік, з якого можна грати в дані ігри; встановити певні обмеження щодо сценарію ігор, заборонити ігри, які пропагандують асоціальні установки.

Література:

1. Варивода К.С. Інформаційна безпека підлітків в Інтернет мережі / К.С. Варивода // Молодий вчений. - 2016. - № 3. - с. 365-368.
2. Статистична інформація Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112755&libid=100820&c=edit&_c=fo# — Назва з екрану.
3. Бабенко А. М. Мережі Інтернет як об'єкт регіонального дослідження в контексті профілактики злочинності / А. М. Бабенко // Боротьба з Інтернет-злочинністю: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 12-13 червня 2013 р.). — Донецьк: ДЮІ МВС України, 2013. — с. 65–68.
4. Бабенко А.М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: дис. докт. юр. наук: 12.00.08 / А.М. Бабенко. — Харків, 2015. — 515 с.
5. Куницький В.В. Захист неповнолітніх в інформаційному просторі як об'єкт гуманітарної експертизи: український та зарубіжний досвід. [Електронний ресурс] / В. В. Куницький // Державне управління: теорія та практика. — К.: 2011. Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Kunitskiy.pdf>
6. Бугера О.І. Інтернет та неповнолітні – кримінологічний аспект / О.І. Бугера [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=63537> — Назва з екрану.
7. Присяжнюк О.А. Основи концепції правового регулювання інтернет-відносин в Україні (загальнотеоретичні аспекти): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О.А. Присяжнюк; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2007. — с. 15-16.
8. Ковальчук В.Н. Забезпечення інформаційної безпеки старшокласників у комп'ютерно-орієнтованому навчальному середовищі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.10 / В.Н. Ковальчук. — Житомир, 2011. — 291 с.
9. Богатырева Ю.И. Модель обеспечения информационной безопасности школьников при создании инфобезопасной среды образовательного учреждения / Ю.И. Богатырева // Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. — 2013. — Выпуск № 3-2. — с. 14-25.
10. Бабенко А.М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір : [монографія] / А.М. Бабенко – Одеса: ОДУВС, 2014. — 416 с.

Надмірна зарегульованість суспільних відносин та її вплив на забезпечення кібербезпеки в Україні

Бочковий О.В.

кандидат юридичних наук

старший науковий співробітник провідний фахівець НДІ з правових
та організаційно-тактичних проблем ОРД

Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Вітчизняна правова система нагадує кімнату Плюшкіна, з твору М.В. Гоголя «Мертві душі», адже норм настільки багато і настільки вони не узгоджені, що система не може ефективно функціонувати. Щодня приймаються нові директиви, на прийнятий закон видаються десятки регулюючих актів (постанов, розпоряджень, наказів. тощо). Часто окремі процедури не узгоджені не через те, що їх погано підготували, а через те, що при теперішній кількості актів і темпів розвитку суспільства, а також зміни середовища існування їх узгодити неможливо.

Показовим видається приклад з криптовалютою Bitcoin, яка з'явилася ще в 2009 році, а наш законодавець наполегливо її не помічає в правовому полі. Навіть злочинці навчилися її використовувати для здійснення оплати заборонених в обігу товарів і послуг (зброя, наркотики,